

3. Podatkovyyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:wide#n8575> [in Ukrainian].

4. Nalogovyye Igoty iz-za koronavirusa: kak raznyye strany podderzhivayut biznes. URL: <https://www.epravda.com.ua/> [in Russian].

Коритін Денис Сергійович

*молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID: 0000-0001-9595-9799*

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Наукова робота присвячена дослідженню та аналізу форм державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва з огляду на положення Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» та Проект Закону про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні. Автором проаналізовано положення національного законодавства, міжнародно-правових актів, запропоновано закріпити окремі форми на законодавчому рівні.

Ключові слова: форми державної політики, суб'єкти малого та середнього підприємництва, державна підтримка.

Korytin Denys Serhiiiovych

*Junior Researcher of Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine
ORCID: 0000-0001-9595-9799*

ECONOMIC AND LEGAL FORMS OF STATE POLICY IN THE FIELD OF REGULATION OF ACTIVITIES OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

The scientific work is devoted to the study and analysis of forms of state support for small and medium enterprises in view of the Law of Ukraine “On Development and State Support of Small and Medium Enterprises in Ukraine” and the Draft Law on Development and State Support of Small and Medium Enterprises in Ukraine. The author analyzes the provisions of national legislation, international legal acts, proposed to consolidate certain forms at the legislative level.

Keywords: forms of state policy, subjects of small and medium business, state support.

Вироблення державної політики щодо підтримки малого та середнього підприємництва (далі – МСП) потребує врахування світових напрацювань у напрямі правового регулювання й економіко-управлінського обґрунтування певних форм підтримки.

Крім того, у межах глобалізованого ринку, а також беручи до уваги прагнення України наблизити національне законодавство до права Європейського Союзу, не можливо створювати механізми підтримки МСП без адаптації до світових стандартів, тобто слід винаходити механізми, подібні до загальноприйнятих. В Угоді про асоціацію України з Європейським Союзом, а саме в главі 10, підкреслюється необхідність приділення особливої уваги в удосконаленні політики в МСП. Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських та європейських суб’єктів господарювання України та Європейського Союзу та повинно ґрунтуватися на політиці Європейського Союзу щодо розвитку МСП та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практик у цих сферах [1]. Звісно, орієнтирами при цьому можуть бути міжнародні документи, у тому числі Європейська хартія малих підприємств [2].

Зупинимося на цьому документі детальніше. Вироблені в Хартії принципи дозволяють сформулювати напрями діяльності, що

використовуються органами Європейського Союзу для розвитку МСП. До них належать: 1) навчання й професійна підготовка для підприємництва на всіх рівнях; 2) дешеве і швидке відкриття нової компанії; 3) удосконалення законодавства й регулювання в напрямі спрощення для МСП; 4) наявність закладів для кваліфікації та навчання для потреб МСП; 5) поліпшення доступу в режимі «он-лайн» до інформресурсів; 6) більша вигода від єдиного ринку; 7) оподаткування й фінансові питання; 8) посилення технологічного потенціалу малих підприємств; 9) заохочення до використання успішних моделей електронного бізнесу й забезпечення найбільшої підтримки малого бізнесу; 10) ефективніше представлення інтересів малих підприємств в ЄС і на національному рівні [2].

Звісно, діяльність у цих напрямках має провадитися у певних формах, визначених на підставі сукупності засобів, інструментів, схожих за характером надання, сферою застосування чи видом діяльності. Якщо проаналізувати класифікацію видів державної підтримки відповідно до переліку Проекту Закону про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні (далі – Проект № 1256), то згідно з ч. 3 ст. 7 цього акта державна підтримка включає фінансово-кредитну і кредитно-гарантійну, інформаційно-консультативну, навчально-освітню, інфраструктурну, у тому числі державну підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, майнову підтримку, підтримку суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять сільськогосподарську діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів і кадрів ведення бізнесу, технічну підтримку та інші види державної підтримки, передбачені Додатком 1 Проекту № 1256 [3]. Однією з гострих проблем становлення і розвитку як великого, так і малого та середнього підприємництва є забезпечення його ефективними установами та організаціями, які надають різноманітні послуги і допомогу суб'єктам підприємництва, тобто розвиток відповідної інфраструктури. Зокрема, якщо розглянути інфраструктуру підтримки МСП, то можна відзначити наступні об'єкти: бізнес-центри, бізнес-

інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науковотехнологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства, установи та організації. Як відзначається в науковій літературі формування інституцій інноваційної інфраструктури відбувається під впливом трьох груп чинників: законодавчих; організаційно-управлінських; економічних, які необхідно враховувати [4, с. 12–13]. Незважаючи на значні кількісні показники, існуюча в Україні мережа інфраструктури через законодавчу неврегульованість питань щодо визначення, класифікації та порядку створення об'єктів інфраструктури, відсутність належної фінансової підтримки та відповідної матеріально-технічної бази перетворюється на мережу звичайних комерційних структур, що надають послуги на платній основі, або ж тривало перебувають в ранній стадії становлення, діють в позадержавних інтересах попри значення для економіки України [5, с. 31].

Комплексне викладення видів державної політики дозволяє їх вважати «напрямами дій». Утім, на наше переконання, за Проектом № 1256 формується двоїсте співвідношення основних напрямів державної політики і видів державної підтримки, які за своїм функціональним призначенням можуть вважатися формами державної політики. З огляду на це ще більш суперечливим є введення категорії «напрями дій», які є засобами регулювання діяльності МСП в Проекті № 1256 [3].

Що стосується МСП, то, на нашу думку, напрями державної політики у сфері підтримки діяльності МСП, передбачені в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [6] і Проекті № 1256 [3], необхідно узгодити теоретично між собою, а також із напрямами економічної політики, зафіксованими Господарським кодексом України [7]. Державна регіональна політика повинна бути реалізована в відповідних діях органів виконавчої влади всіх рівнів та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення стимулювання процесів формування інноваційного потенціалу регіонів та створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіональної інноваційної інфраструктури шляхом забезпечення фінансової допомоги з державного бюджету,

здійснення постійного моніторингу виконання програм підтримки відповідних регіонів та реальних потреб певних регіонів [8, с. 57]. На регіональному та місцевому рівнях міські ради у містах місцеві державні адміністрації відіграють значну роль у безпосередньому сприянні та реальному, відчутному стимулюванні розвитку МСП. З цією метою створюється низка стратегій та програм підтримки різних напрямів, які теж необхідно враховувати [9, с.9].

Для визначення в подальшому поширеності застосування окремих засобів підтримки МСП розглянемо їх форми, які відповідають певним групам засобів і вказані в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» і в проєкті Закону №1256, й доступну для аналізу практику застосування відповідних форм (видів) державної політики.

Передусім зауважимо, що до таких форм належать ті, які згадані у статтях 14, 16, 18–22 Закону «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [6]. Відповідні форми можуть реалізовуватися за допомогою засобів, інструментів, які при наданні державної допомоги застосовуються на різних рівнях (державному, місцевому та регіональному) системи державних органів і органів місцевого самоврядування.

Однією із затребуваних й ефективних форм є фінансова державна підтримка МСП. З огляду на те, що для класифікації видів фінансової підтримки враховуються, насамперед, фінансові інструменти, на яких базується перелік фінансових послуг, що надаються з певними особливостями МСП. Тому доцільно навести перелік таких видів фінансової підтримки МСП з правової точки зору: 1) надання кредитів із меншою відсотковою ставкою; 2) часткова компенсація самого кредиту або відсотків, у тому числі повного погашення відсотків; 3) надання майна в лізинг з мінімалізацією лізингових платежів; 4) надання гарантій по позиках і кредитах МСП; 5) спрощена система оподаткування; 6) прийняття програм регіонального розвитку територій і громад із наданням пріоритетів для МСП через публічні закупівлі або державно-приватне партнерство.

Наступною, не менш важливою формою державної політики є інформаційна державна підтримка суб'єктів МСП, у тому числі

підприємців, яку необхідно розглядати окремо від підтримки інфраструктури МСП і яка може здійснюватися згідно зі ст. 18 Закону «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» шляхом:

1) створення й забезпечення функціонування інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж [6]. На сьогодні найбільш розгалужена інформація, що може бути що стане у нагоді МСП, знаходиться на сайті Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Фактично МСП може дізнатися про такі корисні сервіси для започаткування й ведення бізнесу [10]: Opendatabot, YouControl, Taxer, SMS Маяк, Бізнес-калькулятор, Податковий борг, Державні закупівлі, ProZorro, Електронний кабінет платника податків, надання адміністративних послуг підприємцям онлайн, надання державних послуг бізнесу. Проте аналітична й статистична інформація для МСП відсутня, тому малим і середнім підприємствам слід самостійно звертатися до ресурсів Держстату й вираховувати необхідні показники діяльності МСП по галузях, бо іншої інформації для формування стратегії підприємств взагалі немає;

2) надання інформації про: стан виконання державних, регіональних і місцевих програм розвитку МСП; стан розвитку МСП (відповідний напрям розглядався тільки у 2016–2017 рр. USAID при реалізації програми «Лідерство в економічному врядуванні» [3], тобто такий аналіз стану розвитку МСП не здійснюється регулярно); об'єкти інфраструктури підтримки МСП. При наявності такого напрямку інформування МСП на сайті Міністерства розвитку громад та територій України відсутній розділ про об'єкти інфраструктури МСП, а посилання на регіональний рівень передбачає тільки надання прикладу формування «Агенції регіонального розвитку» в окремих областях. Проте для формування таких інституцій затверджене Типове положення відповідно до постанови КМУ від 11.02.2016 р. № 258 «Про затвердження типового положення про агенцію регіонального розвитку» [11], хоча в ньому відсутні повноваження агенцій щодо підтримки МСП; іншої інформації. Інформаційні функції здійснюються або пропонується виконувати різним структурам, які роз'єднані залежно від органів влади, місцевого самоврядування,

наявності саморегулювальних організацій. На наш погляд, необхідність створення чіткої інформаційної мережі повинно стати елементом побудови державної політики й системи підтримки підприємництва, у тому числі МСП. За наявності при державних органах, органах місцевого самоврядування постійно діючої системи підтримки державна економічна політика проводитиметься цілеспрямовано, а додаткові недержавні організації будуть удосконалювати програми інформаційних або консультаційних послуг державної мережі.

Зауважимо, що за Законом «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [4] не менш важливою є консультаційна державна підтримка суб'єктів малого й середнього підприємництва, яка може здійснюватися шляхом: 1) сприяння утворенню об'єктів інфраструктури підтримки, які надають консультаційні послуги суб'єктам малого й середнього підприємництва, та забезпеченню їх діяльності (наприклад, розміщення попередньої інформації про європейський проєкт «Мережа центрів підтримки бізнесу в Україні» [12]); 2) спрощення доступу до інформації в режимі реального часу.

Відповідно до Проєкту № 1256 [3] державна консультаційна підтримка додатково може забезпечуватися шляхом підтримки надання інформаційно-консультаційних послуг суб'єктам малого підприємництва з питань запровадження систем управління якістю, підвищення їх конкурентоспроможності, охорони праці й навколишнього природного середовища згідно з європейськими й міжнародними стандартами, а також захисту інтелектуальної власності (цей засіб підтримки сформульований як програмний напрямок).

Підсумовуючи огляд інформаційної та консультаційної форм державної політики у сфері регулювання МСП, необхідно констатувати, що з метою забезпечення економічної безпеки держави наведені форми необхідно використовувати через систему державних органів й організацій, органів місцевого самоврядування й організацій, які повинні існувати реально, а електронні (віртуальні) портали для надання послуг мають діяти в доповнення до реальних.

Закріпити на законодавчому рівні, що формами державної політики у сфері регулювання діяльності МСП є підтримка: фінансова;

інформаційна; консультаційна; МСП у сфері інновацій, науки та промислового виробництва; суб'єктів МСП, що провадять експортну діяльність; інфраструктурна; підготовка людського капіталу для МСП.

Перераховані форми державної політики повинні відображатися в законах, їх застосування має передбачатися підзаконними нормативно-правовими актами й розкриватися змістовно через перелік заходів, які можуть застосовуватися до МСП безпосередньо або через уповноважені організації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 27.06.2014 № 984_011. Дата оновлення: 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Європейська хартія малих підприємств: Міжнародний документ від 19.06.2000 р. № 994_860. Дата оновлення: 19.06.2000 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_860.

3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Проект Закону від 04.12.2014 р. № 1256. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52717.

4. Учасники національної інноваційної системи: інституційно-функціональний аналіз в праві: монографія / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського. Харків: Право, 2018. 270 с.

5. Глібка С. В. Проданова М. А. Щодо визначення інфраструктури окремих галузей сфери матеріального виробництва: правовий аспект. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. Вип. 2. С. 31–36.

6. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 р. № 4618-VI. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.

7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

8. Подрез-Ряполова І. В. Проблемні питання регламентації функціонування регіональної інноваційної інфраструктури. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. Вип. 2(11). С. 55-61.

9. Глібка С. В., Атаманова Ю. Є., Черкасов О. В., Карбовська К. А., Стріжкова А. В. Аналіз правового регулювання діяльності інноваційних структур, підтримки малого та середнього підприємництва в Україні

(регіональний аспект) : наукове видання / Харків. Нац. акад. прав. наук України, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку, Харків : Право, 2018. 94 с.

10. Корисні сервіси для започаткування та ведення бізнесу. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3cf285fd-4331-4457-9b161c03e746ebc0&title=KorisniServisiDliaZapochatkuvanniaTaVedenniaBiznesu>

11. Типове положення відповідно до постанови КМУ від 11.02.2016 р. № 258 Про затвердження типового положення про агенцію регіонального розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2016 р. № 258. Дата оновлення: 11.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2016-%D0%BF>

12. «Мережа центрів підтримки бізнесу в Україні». URL: <https://eu4business.eu/uk/programme/eu4business-merezha-centriv-pidtrymky-biznesu-v-ukrayini>.

REFERENCES

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Uhoda vid 27.06.2014. № 984_011. Data onovlennia: 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

2. Yevropeiska khartiia malykh pidpriemstv: Mizhnarodnyi dokument vid 19.06.2000 r. № 994_860. Data onovlennia: 19.06.2000. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_860 [in Ukrainian].

3. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: Proiekt Zakonu vid 04.12.2014 r. № 1256. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52717 [in Ukrainian].

4. Uchasnyky natsionalnoi innovatsiinoi systemy: instytutsiino-funktsionalnyi analiz v pravi: monohrafiia. S. V. Hlibko, Yu. V. Heorhievskiy (Ed.). (2018). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

5. Hlibko S. V. Prodanova M. A. (2018). Shchodo vyznachennia infrastruktury okremykh haluzei sfery materialnoho vyrobnytstva: pravovy aspekt. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and innovation society, issue 2, 31-36* [in Ukrainian].

6. Pro rozvytok ta derzhavnu pidtrymku maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 r. № 4618-VI. Data onovlennia: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> [in Ukrainian].

7. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436-IV. Data onovlennia: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].

8. Podrez-Riapolova I. V. (2018). Problemni pytannia rehlementatsii funkcionuvannia rehionalnoi innovatsiinoi infrastruktury. *Pravo ta innovatsiine sus-pilstvo - Law and innovation society, issue 2(11), 55-61* [in Ukrainian].

9. Hlibko C. V., Atamanova Yu. Ye., Cherkasov O. V., Karbovska K. A., Strizhkova A. V. (2018). Analiz pravovoho rehuliuвання diialnosti innovatsiinykh struktur, pidtrymky maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Ukraini (rehionalnyi aspekt). Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].

10. Korysni servisy dlia zapochatkuvannia ta vedennia biznesu. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3cf285fd-4331-4457-9b161c03e746ebc0&title=KorysniServisyDliaZapochatkuvanniaTaVedenniaBiznesu> [in Ukrainian].

11. Typove polozhennia vidpovidno do postanovy KМУ vid 11.02.2016 r. № 258 Pro zatverdzhennia typovoho polozhennia pro ahentsiiu rehionalnoho rozvytku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11.02.2016 r. № 258. Data onovlennia: 11.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].

12. «Merezha tsestriv pidtrymky biznesu v Ukraini». URL: <https://eu4business.eu/uk/programme/eu4business-merezha-centriv-pidtrymky-biznesu-v-ukrayini> [in Ukrainian].

Котяй Тетяна Вікторівна

молодий науковий співробітник

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку

НАПрН України

КОНТРОЛЬ ВІЗ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УТВОРЕНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті досліджені правові засади трансферу технологій з університетів у бізнес-середовище. Автором надані пропозиції щодо можливості вищих навчальних закладів бути засновниками господарських товариств.

Ключові слова: інноваційний бізнес, старт-ап, спін-оф, університети, трансфер технологій, акціонерне товариство публічного характеру, товариство з обмеженою відповідальністю.